

Johan Myrdal
Mårvn. 4
Tåsen, Oslo.

Løssalgspriis 25 øre
Nr. 16 — 3. årg.
Mandag 12 septbr. 1949

JOHAN LUDVIG MOWINCKEL

og de 13

Av direktør Lorentz Vogt

Statsminister Johan Ludvig Mowinckel døde 1. oktober 1943 langt fra det land han elsket. Det er neppe noen indiskresjon å fortelle at han de siste år var en bitter og lite lykkelig mann etter det han hadde gjennomlevet. Om hans navn har det siden vært merkelig stille. Men er der noen grunn dertil? Han inntok dog en gang en bred plass i vårt lands politikk som i dets næringsliv. Hva har man dessuten hatt å bebreide ham?

Etter hvert kommer der frem forskjellige dokumenter av interesse. Avgjørende tør ha vært nedenstående datert 5. mai 1942 og tilstilet regjeringen:

Den Norske Regjering.

Vi har bragt i erfaring at den norske regjering skal ha anmodet statsråd Johan Ludvig Mowinckel om å komme over til London for å ta del i regjeringens arbeide her og for eventuelt senere å overta et regjeringsoppdrag i De Forente Stater. Vi vil ikke legge skjul på at om denne plan skulle bli satt i verk, ville dette vekke sorg og harme blant storparten av oss som er regjeringens medarbeidere på utefronten.

Det er en historisk kjensgjerning at Johan Ludvig Mowinckel som de partipolitiske forhold var bærer et hovedansvar for at vårt militærvesen var organisert på en måte som gjorde det lite egnet til å verne landets fred mot et plutselig overfall. Det er kjent at Mowinckel derfor er en av de menn som er gjenstand for den sterkeste uvilje hjemme i Norge i dag. Vi skal imidlertid ikke gå inn på disse ting. For oss er det avgjørende at Mowinckel under invasjonen og senere under sitt lange opphold i Stockholm ikke har lagt for dagen det sinnelag som vi har rett til å kreve av et medlem av den norske regjering.

De månedene som nå er foran oss stiller regjeringen overfor viktigere og vanskeligere oppgaver enn den noen gang tidligere har hatt. Både selve frigjørelsen og gjenreisningen etterpå skal planlegges og forberedes. Mowinckel er en av de menn vi nødigst vil se som deltaker i regjeringens fortrolige overveielser av disse spørsmål.

For Mowinckel selv ville det sikkert også bli en bitter skuffelse å oppleve et møte på utefronten. Han vil neppe på forhånd være i stand til å sette seg

Tid og annen dukker der opp dokumenter, som forteller om de politiske spekulanter som rømte av landet under okkupasjonen og lot oss andre bli igjen for å klare brasene. Her har Norges Industriforbunds tidligere direktør Lorentz Vogt gjort et fortjenstfullt arbeide. Han har med den erfarne journalists blikk funnet fram til kjernen i mange av de før så dunkle saker, og hans avsløringer har vært litt av en storvask med dem, som nå balanserer på ærens og maktens tinde. Derfor er han heller ikke elsket, men åpenbart fryktet av dem som vil ha stillhet ikke bare omkring det fatale rettsoppgjør, men også omkring sine egne gjerninger. Direktør Vogt har fått husrom i Tønsberg Blad, som riktignok er et høyreorgan, men som også er våkent og uredd. Ellers har det vært trangt om spalteplass i den norske presse for direktør Vogts artikler. Hederlige unntakelser er Nationen og Adersseavisen, som har gjengitt noen av artiklene. — Denne gang avslører direktør Vogt tausheten omkring Johan Ludvig Mowinckel, venstres fører gjennom en menneskealder, og for det er alle renslige mennesker direktør Vogt takk skyldig. Johan Ludvig Mowinckels syn på forsvarssaken er kjent, men ansvaret for forsvarrets forfall deler han med så mange som i dag er høyt på strå. Det skal dog ikke lykkes for intrigemakerne å slette hans grav ut, selvom hans eget parti, som skylder ham så meget, synes å fornekte hans navn i dag. Vi skal gjøre vårt til at det ikke skjer, og da Tønsberg Blad ikke når fram til vår vidstrakte lesekrets tillater vi oss å gjengi direktør Vogts artikkel.

inn i hvor ensom og isolert han ville bli. Etter de samstemmige opplysninger vi har fra ledende norsk hold i De Forente Stater, ville mottakelsen ikke bli varmere der.

Vi er oppmerksom på at vi her kan synes å vise mangel på overbærenhet overfor en landsmann, men tiden kaller på virkelig samhold. Regjeringen er i dag vokteren av samholdet blant nordmenn ute. Den plikter å ikke foreta noe som skaper splid og fremkaller mismot. Om regjeringen nå på ny setter Johan Ludvig Mowinckel inn i aktivt regjeringsarbeide, vil det sikkert spre mismot og bidra til å svekke samholdet.

Vi henstiller til regjeringen at den ikke bare oppgir planen om å få Mowinckel over hit og senere til Amerika, men at den

også utvirker at Mowinckel tar avskjed som norsk statsråd.

London, den 5. mai 1942.

Jacob S. Worm-Müller. J. Nørve.
J. Schanche Jonassen. Danielson.
Wilh. Keilhan. Carl. P. Wright.
E. Corneliusen. Arnold Ræstad.
Gunnar Johnsen. Alf Sommerfeldt.
Johan Holst. C. Robertson.

Ovenstående har vært forelagt undertegnede som henviser til konferanser med statsministeren og utenriksministeren i fjor vår. Min stilling til saken ble da redegjort for, og på de premisser tiltrer jeg ovenstående.

Hj. Riser-Larsen.

Dokumentet har såvel en politisk som en menneskelig side. Det er like forstemmende i begge henseender — men også like opp-

lysende vedrørende forfatterens mentalitet og begrepene innen de kretser, hvorfra de er utgått.

Mowinckels ansvar for vårt manglende forsvarsberedskap nevnes som en «historisk kjensgjerning». Vel. Han har sitt ansvar. Hans feilvurdering bestod i at han mente at en sterk nasjonal holdning lot seg opprettholde uten å være beskyttet av et tilstrekkelig sterkt militært forsvar. Det var en feilvurdering som han delte med mange, bl. a. med sine gamle regjeringsmedlemmer og med ministeriet Nygaardsvold og dets parti. — Men på Hamar hadde Kongen og et enstemmig storting henstillet til ministeriet Nygaardsvold å fortsette. Man slo fast, at så lenge verdenskrigen varte, skulle der herske borgfred såvidt angår de gamle ting fra før 9. april. Det er denne borgfred som de 13 brøt ved sin ovenfor citerte skrivelse. Den gjorde det også umulig for Mowinckel å svare. Han ville da vært likeså illojal som de 13 og det tillot hans overbevisning ham ikke.

Beskyldninger fra den da forløpne del av okkupasjonstiden er alment holdt. Der tales om «sinelag» men dokumenteres intet. Der brukes uttrykk som «en av de menn vi nødigst vil se —» o.s.v. Men det forklares ikke hvorfor. Et typisk politisk sladre dokument av hvike der har vært så altfor mange.

Men dokumentet har også et rent menneskelig side. Der er blant underskriverne menn som med glede solte seg i Mowinckels glans så lenge der var noe å vinne derved. Det var en tid, da Mowinckel var en mektig mann, — men da han også begikk de forsømmelser overfor forsaret, som brevet angriper. Hvorfor tok de ikke avstand den gang? Forklaringen er likeså enkel som beskjemmende. Der er mennesker, som det faller likeså naturlig å sparke til en forsvarsløs mann som til å ligge på kne for en i stilling. Der er noe uridderlig i henvendelsen — særlig nedstemmende fordi Johan Ludvig Mowinckel selv var en ridderlig mann i alle livets forhold — om enn selvsagt ikke feilfri. Da statsminister Richter var død og der ble oppført en heksedans ved hans grav, skrev en av hans venner i «Dagbladet»: «Bør ikke vi nordmenn spørre oss selv om vi ikke i stridens hete er på vei til å miste litt av hjertelaget? Richter var så hensynsfull og

(Forts. side 8.)

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1940

Da Arbeiderpartiet gikk inn for
«militarismens avskaffelse»

**Hånte landets forsvarsvesen og
agiterte for militærstreik**

Av kontorsjef Peder Woxholt

II

I 1891 hadde det norske arbeiderparti satt inn i sitt program en post som krevde: «Opprettelse av internasjonale voldgiftsdomstoler, militarismens avskaffelse og innførelse av alminnelig folkevepning.»

Som så meget annet i arbeider rørsla fra den tid er posten formulert etter tysk mønster, nærmere bestemt skal den være en gjenganger fra Gothaprogrammet av 1875.

Hva de norske arbeiderførere dengang i grunnen mente med «militarismens avskaffelse», er ikke godt å si. Her i landet hadde vi ikke noe militærvelde, — det måtte i tilfelle være av den bakvendte arten, som ga seg utslag i geværlåsavskruingen i 1884 og hendingene på Horten omlag ti år seinere, ovringer som lå i pløn med det brukne verge. Heller ikke ble drevet annen rustningspolitikk enn den som gikk forut for 1905, og som partiets førende menn stort sett var enig i.

Slik denne militærpost var stillet opp, kunne en best lese den så at først skulle det ordnes med internasjonale domstoler til avgjørd av interesse- og rettstvister statene imellom. Når det var gjort, eller etterhevt som en slik ordning kom i stand, så vekk med det militære forsvar. Lest på denne måten, blir der logisk sammenheng mellom leddene, — så i hvert fall for de troskyldige som mente at en kunne stole på traktater og internasjonale avtaler.

Mange av gammelsosialistene leste også sin militærpost på den ne måten, men det var en annen retning som skulle seire. Etter hvert kom dette med å rydde bort militarismen til å bli enstyndende med avrustning, hel og full avrustning og uten omsyn til stillingen ellers i verden.

Under striden med Sverige om kring hundreårsskiftet sto de ledende sosialister sammen med venstre. Da sluttoppgjøret kom, i 1905, gikk Alfred Eriksen og Egede Nissen endog mot Karlstad-forliket. Og enig med dem dengang var også han som i 1906 ble partiets formann, Oscar Nissen.

Men der var en pågående fylking, representert ved partiets ungdomsforbund, som etter 1905 tok makten i militærspørsmålet. Ungdomsforbunets folk agiterte for militærstreik, drev forsvarsfiendtlig oppøsning på moene og hånet åpenlyst hele vårt forsvars

stell. På 1. mai-faner alt i 1905 finner vi det brukne verge. Til hjelp i dette fedrelandsløse virke ble kalt inn svenske ungsosialister, som i sitt eget land ikke hadde funnet grobunn for sin forsvarsfiendtlige agitasjon. Her ble de mottatt med åpne armer av våre hjemlige kompaner, slike som nå brisker seg med skilte «gode nordmenn».

Læren om avrustning uten omsyn til den internasjonale stilling grep om seg også i partiets eldre lag, og på landsmøtet 1906 vant denne retning fram. Her ble det ordnet opp med patriotene innen partiet, og her ble det sagt tydelig fra at nå måtte partiet bryte helt med tanken om militært forsvar. Folkevepning ble strøket av programmet.

Om det foredraget som hovedtalen for den nye retning holdt på dette landsmøtet, er det at kaptein Henrik Angell skrev i sitt skrift «Forbrydere» samme år:

I vår stod der en norsk mann opp på et stort møte i selve landets hovedstad og kalte største delen av sitt eget folk for forbrytere. Hvorfor? Fordi det i fjor ville ha verget landet sitt med liv og blod. Dette vakte ingen harme, ingen motsigelse. Mann for mann på hint møte var enig, mange syntes endog det var utmerket sagt.

Den talen bør vi ikke glemme. Landsmøtet fant foredraget så utmerket at det ble vedtatt å trykke det. Bare en stemte imot, Oscar Nissen.

Men allerede neste år var også Oscar Nissen med. I november 1907 ble holdt et protestmøte på Vahls plass i Kristiania mot fengslingen av en militærnekt, og her var hovedtalen partiets nyomvendte formann, samme Oscar Nissen, som nå avsvor sine tidligere kjeterske meninger. Ringen var sluttet.

Slik begynte arbeiderpartiet «den nye arbeidsdag» i Norge, og den skulle vare med stigende sjøl oppgiing helt fram til 1940.

Så vender vi oss med det samme til en annen kant.

Der var en mann som høyt over mengden hadde vist vei i striden da mest det gjaldt, et navn som for oss var inkarnasjonen av alt det høyverdige, uegen nyttige og samstundes målmedvetne som en ren og hellig nasjonalkjensle gir, — ingen har siden nådd opp til ham, Georg Stang. Da døden kom og rev ham bort, i september 1907, hadde

Tvangsarbeidsleirene en foreldet straffemetode fra forrige århundre

I Tsjekkoslovakia avskaffes tvangsarbeidet ved lov

Den tsjekkoslovakiske regjering godkjente tirsdag 8. september et lovfor-slag som innenriksminister Nosek la fram. Forslaget går ut på at tvangsarbeidsanstaltene skal oppheves, og likeså politiets overvåking av visse personer og retten til å forvise folk fra sitt hjemsted.

LOVFORSLAGET betegner tvangsarbeidsanstaltene som en foreldet straffemetode fra forrige hundreår. Det samme gjelder politiets tilsynsmakt og dets rett til å forvise folk

fra hjemstedet. Disse to metoder er foreldede levninger som det byråkratiske politisystem ofte brukte til å undertrykke folk som ikke svarte til herskernes ønsker, heter det i en erklæring som regjeringen sendte ut om saken tirsdag kveld.

Når blir tvangsarbeidet opphevet i Norge? Og når blir Norges byråkratiske politisystem funnet uverdig en kulturstat?

Det er folket i valg 10. oktober som kan gi svaret.

Vær med i høstoffsiven for „8. Mai“

Jeg er de menn som gikk igang med å få bladet vårt i sving såre takknemlig. Bladet kom og kommer som en oase i ørkenen, som en lise for lidende mennesker. Men å holde et slikt blad, som motarbeides fra så mange hold igang er ingen liketil sak. Men det må ikke stoppe — tvert imot — målet må være «Dagbladet 8. Mai».

En sterk avis som daglig kan syng ut om den rettssvik som i dag drives i landet vårt, og ikke mindre om den kultursvik som i dag truer med å ødelegge vårt folks moral. Vi vet at pressens makt er stor. Den samlede norske presse har nå i 5 år intet

skydd for å gjennomsyre det norske folk med en ond ånd, og søkt å gjøre en stor del av folket til de gemeneste forbrytere. Vi skal ta til gjemåle — vi må ha vår rett. Og det skjer gjennom vår avis.

Målet er en aksjekapital på 50 000 kroner. Det mangler ennå endel på at dette mål er nådd. Vi burde skamme oss. Vi har lite penger, men likevel. Om det så skal være våre siste slanter så må de gå til bladet. 100 000 kroner må være målet. De som ennå har endel penger må ta flere aksjer — og de som har lite av denne jordens mammon må søke å skrape sammen til en.

Vi er da blitt fattige, men likevel må vi ikke bli så sløve at vi ikke støtter dem som arbeider for oss.

Ta en høstoffsiv og tegn aksjer i fleng. 100.000 kroner i løpet av et par måneder skulle være en lett sak.

Og tegn abonnenter. Og ikke minst: Averter.

La bladet bli levende, bli vårt samlingsmerke, vårt knutepunkt. La det bli en sterk front mot all uhumskheten, mot all uretten, mot alt hykleri. Men da må vi ha en sterk og slagkraftig avis. Vi skal alle gjøre vårt.

R.

Bøker.

Birger Kvitting: «Angrer du ikke?» kr. 10,—.

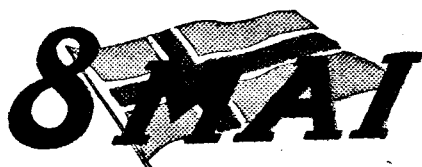
P. Harsen: «Utrolig, men sant». Kr. 10,—.

Professor Karl Vold: «To kirkehøvdinger», kr. 7,—.

Vi mottar bestillinger for omgående levering. Vennligst legg med litt til porto

«8. mai», Kr.sund N.

Forts. side 7.

Redaktør og utgiver
NILS VIKDAL
Kristiansund N. Box 41
Telefon 1330

Bladet utkommer 2 ganger i mnd.

Abonnementspris
kr. 3,00 pr. kvartal.

En ny gjenreisning

I stortingets spørretime 15. juni opplyste justisministeren, at der for tiden satt 1200 «landssvikere» inne til soning, derav 500 med idømt straff over 8 år. Av de henved 500 på 8 år og derunder vil henved 500 bli løslatt i løpet av inneværende år.

Her står vi foran to problemer som hver for seg har krav på den største oppmerksomhet.

Det første gjelder dem, som er idømt straff på over 8 år og som de nå rådende myndigheter har satt i en klasse for seg og som er utelukket fra en hver lettelse i straffeutmålingen. Enkelte av dem kan naturligvis oppnå benådning eller en viss avkortning av straffetiden, men det er unntakelsene. Og når man så tenker på, at de fleste av dem ble dømt da hatet og hevntanken flammet høyest og at de av retten i dag ville ha blitt behandlet på en langt mildere måte, må man ha lov til å si, at den før så kompromitterte fru Justitia har fått en ny plett på sitt kledebon. Her må der reises en folkebevegelse for å få slutt på elendigheten, og det må bli NS-folkenes egen sak å reise den, hvis vi skal ha håp om å få ende på pinen.

Det annet spørsmål gjelder rettighetstapene. De forbedringer, som ble vedtatt av stortinget på fallrepet i sommer, er en illusjon for den store masse av de politisk dømte, og den nye avtale mellom Arbeidernes faglige landsorganisasjon og Norsk arbeidsgiverforening, som ble offentliggjort 25. august, gir heller ikke noen avgjørende lysning. Det er en fortsatt pinefull spissrotsgang, som de fleste vil verge seg imot og heller slå seg igjennom som hittil på egen hånd. Rettighetstapene er og blir en uhyrlighet, oppfunnet i dølgsmål av dem som har makten i dag og som ikke skyr noe middel for å beholde den. Vi vil her minne om et lite skrift av den i 1945 avdøde fengselsdirektør Hartvig Nissen. Det heter «Straffen og landssvikernes». Direktøren sier her at det er svært meget i det, som mange fanger og løslatte sa ham under hans 20-årige arbeid ved Botsfengslet, at der er først

ved løslatingen at straffen begynner for alvor. En løslatt fange skrev således: «Hårdest og mest nedverdiggende føles tapet av statsborgerlige rettigheter og almen tillit. Dette er ganske fryktelig.»

Selv professor Andenes har i en avisartikkel om denne Hartvig Nissens brosjyre uttalt at den var skrevet av en mann, som ikke lot seg lede av øyeblikkets stemninger og som gjennom et langt liv hadde arbeidet med de problemer, som forbrytelsen og straffen reiser, og som kanskje representerer en større sum av teoretisk og praktisk innsikt på disse områder enn noen annen i vårt land.

Det kunne derfor være full grunn for våre lovgivere og dagens makthavere til å legge seg direktør Hartvig Nissens ord på sinne. Han var fagmannen, de andre er hatets og hevnsens tjenere.

Det har forøvrig ikke manglet på advarende ord i disse lange og onde årene. Allerede 8. november 1945 skrev således statsråd Johan Mellbye i en kronikk:

«Ser vi nå på konsekvensene av dette vårt indre oppgjør og hvordan vi som et kristent kulturfolk skal kunne greie dem, så forstår jeg ikke annet enn at vi må la alle dem, som nå sitter inne og som intet direkte ondt har gjort, få det som vi med et gammelt og godt norsk ord betegner med ordet grid (amnesti). Og så får de virkelige politiske forbrytere, de som har gjort ondt og skadet folk og land sitte inne, vente til forber og sin straff. Og la oss gjøre det i tide, før vi under omstendighetenes medfør blir nødt til å gjøre det mer eller mindre tvungent. Og framfor alt må vi holde oss for øynene den livserfaring som direktør Hartvig Nissen var kommet til gjennom sitt arbeid på Botsfengslet, at her gjelder det ikke bare undersøkelse og straff, men vi må alltid holde også det som heter gjenreisning for øye, og det kan kanskje bli den tyngste og sværeste oppgave.»

Ja, det er en tung og svær oppgave, og når den ikke etter fire år er løst, vil den etterhvert maktstjele folket. Dette gjelder også forholdet til NS-folkene. Mange er likegyldige. Hva bryr de seg om 1200 ulykkelige fanger i de beryktede tvangsarbeidsleirer? Andre er redd for skuggene av sin egen fortid. Og et fåtall viser passiv medfølelse, som koster så lite. Derfor må NS-folkene selv reise også denne sak. All den lunkenhet og skrekkslagenhet, som har bredt seg blant de løslatte er en samfunnsfare. I bygger og byer går de som pariaer. De taper resten av sinne idealer, lever for dagen og slår seg igjennom på sett og vis, men det er ikke menneskeverd og blir mer og mer tydelig en kreftskade i samfunnet. Det ser og føler vi som har kontakt med dem og som ennå har våre instinkter i orden uten å ha blitt lammet av hat og hevntanker.

Derfor må der nå reises en samlet front. NS-folkene har intet

Se din egen tid i historiens synsvinkel!

Verdenshistorien og dermed også vårt eget folks historie suppleres så å si til stadighet, og nye blad føyes til. Det blir mer og mer å se av og av den grunn vanskeligere å ha oversikt over den, å se de store linjer. En kan trykt si at det er bare et fåtall som kan gripe det vesentlige og ha full nytte av den lærdom disse bøker gir.

Historien lærer oss bl. a. at mangt av det som har skjedd, for ettertiden har fortonet seg ganske annerledes enn for samtiden, ja, vi synes mange ganger at det er ufattelig at fortidens makthavere har reagert slik og slik. Gang på gang er det Pyrrhos-seirer som markerer de enkelte historiens tideslag gjennom de mange sekler og tusenår.

Cromwell var ikke noen stor og populær mann i sin samtid. Tvertimot. Han var usurpator og kongemorder, han var tyrann. Ja, det tok hele 200 år før han ble rehabilitert, først og fremst av sin berømte landsmann Macaulay. Da lyktes det å endevende opinionen, å stille blodbadene ved Drogheda og Wexford i skyggen og gjøre Cromwell til en helt i Englands historie. Det var bare såvidt Cromwell greidde å beherske situasjonen da han slo ned motstanden ved masakrer og harde fektninger. Det er vel uunndvendig å spørre hvordan det ville gått om han hadde tapt. Da ville han nok hatt bare ett igjen: galgen.

Fortellingen om William of Orange viser det samme. Han var lederen av revolusjonen i England i 1688. Fra Holland gjorde han invasjonen på øyriket, og mange av de høyeste embetsmenn støttet direkte eller indirekte den nye herre. Biskopen av London og med ham mange geistlige gikk over til «fiel parti», og mange hadde kappen på begge skuldre (slik som frigjørings ettermiddagsjessinger opptrådte i 1940). Disse folk ble betraktet som landsforrædere da det hele sto på. De gjorde «revolusjonen ved hjelp av fremmede bajonetter». Men også han seiret, og noe rettsapparat kom ikke i stand hverken mot diktatoren Cromwell eller invasjonkongen William. Hvor sant er det vel ikke det som Bjørnson får sagt i Bothwellscenen i «Maria Stuart»: «Den der visser har rett, ti han skriver selv levener». En kunne ta utallige eksempler som viser det samme. Historien står med andre ord fast at det er menneskelig og ikke noe nytt å ta parti på ulike sider.

Det snakkes også i dag om at NS gjorde revolusjon ved hjelp av fremmede bajonetter. «Dette er altfor strengt, og uttrykket hører året 1945 og hekseprosess-stemningen til. De mange tusen NS folk hadde absolutt ikke tenkt å sveike fedrelandet. Nei, det er ikke for meget sagt å hevde at de er mere glade i sitt fedreland enn de mange festnings-

mer å tape, men alt å vinne, hvis de samler seg i en fast vilje til å lovens vei å gjøre godt igjen alt det som er syndet i disse fire år. Det er en plikt mot hver enkelt selv, mot slekten og mot det land, som de ofret alt, da de samlet seg om NS for å redde landet. Det vil bli en ny gjenreisning.

arbeidere, svartebørshaier og politiske kameleoner som stod utenfor.

Norgeshistorien viser en lang rekke eksempler på hvordan fortidens makthavere har bommet ved å slå ned på uskyldige offer. Det er opprørende å lese om hvordan de lærde og mektige herrer her i landet behandlet Hans Nilsen Hauge og Loft-hus f. eks., og det er ufattelig at til og med en professor kunne foreslå stokkepryl i stedet for stipendium til forfatteren av «Kjærlighetens komedie». Skal tru hvordan det vil gå dem som i dag har til passord: ikke amnesti, ikke amnesti! Er det en slags ny utgave av klippe, klippe?

De som har hatt makta her i landet etter 1945, har ikke lært noe av historien, de er tjenere av partiet, av øyeblikksstemningen. Når det gjelder straffingen, har de gapt altfor høyt. De fleste mennesker ser det nå, men en god del vil ikke innrømme det. I 1945 skulle Ola Nordmann være kar, makthaverne snakket om rettsstat samtidig som en av juristenes læremestre, sa det var alle tiders rettsløshet.

Det ville interessere mange om en fikk se på prent litt om fortiden til de forskjellige herrer her til lands. La oss få en samling taler av dem. «Tranmæl har sagt», «Nygaardsvold har sagt», f. eks. Det ville kanskje bli noe å le og gråte av, men først og fremst ville det bidra til å kaste lys og skygge over mye. Fram i dagen med alt, la det luftes ut. Kapituljonsdokumentet bør leses opp i kringkastingen mange ganger, og det berømmelige rundskriv fra riksadvisoren av febr. 1946 må også kunngjøres og kommenteres for folket. For en slik skandale finnes det nok ingen unnskyldning.

Det er noe som heter: Små menn og små handlinger. I dag er disse ord blitt nesten så levende som før det norske folks ragnarokk, 9. april. Det er det partipolitiske spill som er med å margstjele folket igjen. Det virker forferdende når den ene kommunist etter den andre med største frekkhet erklærer at de vil marsjere med fienden. De er som Tranmæl og får attest for nasjonal holdning. Men så er da også kommunistene tross alt brødre med arbeiderpartiet. Nei, det er nok ganske verre å gi en slik attest til politiske motstandere.

«Rettsoppgjøret» vil ikke tåle historiens dom, dertil har grunnlovbrudd, forfalskning, politisk hevetøst og privathevn spilt for stor rolle. Dette «oppgjør» trekker ut, det ser ut som det er om å gjøre å ha noe å fare med i kringkasting, Morgenblader og Dagblader. I dagsnytt-sendingene får en det inntrykk at referatene fra «landssviksakene» skal være rosinen i pølsen. Disse kommer til slutt, det skal være det falket skal sitte igjen med. Det er et taktisk trekk at «oppgjøret» drøyes ut, det er revelåten i eventyret som skal prøves: skuler og rask og ligge i boss — gjentakelsens hemmelighet, grunnlovsbryternes siste «Anders» våpen. Heldigvis ser det ut til at folket ikke har så lett for å gå på limpinne som grisen. For miltilliten til det politiske oppgjør er omvendt proporsjonalt med forhalings- og revetaktikk.

L. H.

ens kronikk:

Morgendagens loyalitet.

Den kjente franske forfatteren Andre Maurois skrev i sitt verk om president Lincoln at denne, under den amerikanske borgerkrigen, mer interesserte seg for morgendagens loyalitet hos sine motstandere enn for deres feiltakelser av i går. Dette er ikke noe nytt, i virkeligheten har det vært framherskende prinsipp hos alle byggende statsmenn. Det er også det eneste naturlige, for en stat kan ikke bestå og vokse videre ved å leve på straff av gårdsdagens politiske feiltakelser og total neglisjering av morgendagens krav overfor alle landets innbyggere.

Det ser ut til at dette til syvende og sist er gått opp for vårt stortings medlemmer, som etter å ha levet høyt på å straffe for gårdsdagens «feiltakelser» nå også vil sikre seg matbillett for morgendagens loyalitet. Det turde imidlertid være et spørsmål om stortingets hestehandlere har vurdert situasjonen helt riktig ved sitt nye «stortstilte» amnesti. Man har tilsynelatende trodd at NS-medlemmer i stor og rørende glede over å få sine rettigheter tilbake på årsdagen for ufreden neste år, ville glemme og sette strek over alle «feiltakelser» som var begått og komme og falle den norske kirke og den norske stat om halsen i gråtende anger. Det tør være at enkelte stortingsmenn vil bli pinlig berørt over at en slik «forsoning» ikke vil finne sted.

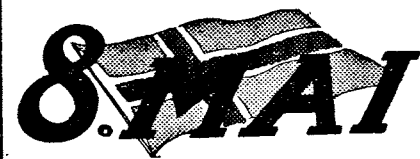
Men det moralske ansvar med hensyn til stemmerett og stemmeplikt er likevel noe en lettere kan bære og lettere kan komme over. Det nye vedtak inneholder en langt mer skjebnesvanger bestemmelse. NS-folkene skal få retten til å tjenestegjøre i den norske krigsmakt tilbake. Det vil i korthet si at den tjenestedyktige NS-ungdom hittil ikke har fått fingrene i, den skal nå kunne innkalles og vepnes for å bli brukt i en eventuell vepnet konflikt vårt land måtte bli blandet opp i. Med det kjennskap vi i dag har til våre politikere vil det si at NS-folk skal få æren av å ofre kanskje sitt liv for å bringe morgendagens rømlinger i sikkerhet etter at disse har foretatt morgendagens politiske feiltakelser.

Det sier seg selv at NS-ungdommen ingen som helst interesse har av å våge liv og lemmer for de herrer som i 4 år har

drevet den mest ubarmhjertige forfølgelse mot dem. Det sier seg selv at ingen NS-gutt brenner av iver og idealisme etter å verge de herrer som i går satt som fangevoktere over dem rundt omkring i de norske konsentrasjonsleirene.

Svaret til det norske storting for deres grenseløse edelmot bør derfor være et kraftig NEI. Vi ønsker ikke å få retten tilbake for å forsvare et land som er identifisert med dagens politikere (det finnes dog unntakelser som Moseid, men det var da dette med fuglen og sommeren). — Kortere sagt de rettigheter vi i dag pånytt skal bebyrdes med vil for de fleste unge bare bety nye muligheter for å begå «feiltakelser». Vi ønsker ikke på nytt å bli offer for rømlingers avsidigheter — ville ikke det være tydelig tale?

Veien til morgendagens loyalitet kan ikke gå gjennom tve-tydige og dobbeltbunnede lovvedtak, den kan bare gå gjennom full moralsk oppreising. Vi ønsker ikke å bli behandlet som benånedede forbrytere, men som frie borgere der intet galt har gjort. Først når storting og styresmakter klart har innrømmet dette kan det være på tale at NS-medlemmene igjen tar opp sine borgerplikter og borgerretter. Før det skjer bør det bare være en linje og en vei — kampen for sannheten og rettferdiggjørelsen. Ikke minst skylder vi de av våre kamerater som ennå sitter inne i fengslene at vi ikke viker ut fra denne veien.

fikk i august 134 nye abonnenter. Vi takker alle aktive og håper på en kraftig høstoffsensiv over hele landet. Nye abonnenter får september-numrene gratis.

Rakner det i Landssvikavdelingens etterforskningsapparat?

Har landssvikpolitiet benyttet seg av provokatører i etterforskningsarbeidet?

Under ovenstående titel gjen- gir Norges Handels- og Sjøfartstidende for 3.9.49 følgende:

Forhørsretten i Oslo har fra lagmannsretten fått begjæring om fortsatt bevisopptakelse i saken mot Heinrich Vierke, som etter krigen ble dømt til 12 års fengsel.

Vierke har fått tillatelse til å få sin sak prøvet på nytt for lagmannsretten.

Det er av visse grunner mange tegn som tyder på at denne saken kan komme til å ta en nokså sensasjonell vending, idet det lenge har versert rykter om at landssvikpolitiet i etterforskningsaker skal ha benyttet seg av rapporter som er oppkonstruert av provokatører.

Det har i den forbindelse vært nevnt navn på enkeltpersoner som trass i å være dødsstraffkandidater har opptrådt under falsk navn som «etterforskere» i landssvikpolitiet.

I forhørsretten vil, tross forsvarerens protester, dommeren ikke gå med på at avisreferat tillates. Noen begjæring om kjennelse for tillatelse til referat framkommer ikke fra noen av partene.

!

Vi har alltid hevdet, at Haag-konvensjonene er bindende for vårt land, så lenge vi ikke har sagt dem opp, og derfor har vi handlet overensstemmende med dem selv under den tyske okkupasjon. Vi mener at det ikke fører til noe å argumentere med, at når den ene part krenker konvensjonen, står motparten fritt. Det er sviktende moral og fører uvegerlig til kaos.

Imidlertid vil ingen av våre (Forts. side 8).

Kom og bli med!

Evnene har du, men viljen din — er den knekket i tvangens år?

Mål har du hatt, men hvor er så alt som skal skape vår?

Der ligger i jorden en underlig makt med skjulte frø for en sommerprakt.

Og da er det bare at du blir med blir med, blir med,

stormer avsted.

Tro på det jeg har sagt.

Da vil det gro, det vil skyte vekst til en jungel i blomsterskrud.

Du skal med meg i sang og tekst vie den unge brud.

Ja vie den inn i en sommerlang dag og bygge framtiden lag for lag.

Ja vie den inn i et liv i tro.

i tro, i tro —

aldri i ro,

vinde hver dag vårt slag.

Alltid i arbeid, omenn det svir, det er måten å kjempe på,

helhjertet kamp med åpent visir, den må da folk forstå.

Den ensomme, fattige, kuede flokk må vernes, verges mot uvenns stokk.

Så kom da og finn deg en kampfylt plass,

finn deg en plass.

Seirens palass

frister det ikke nok?

Nøl ikke lenger, tenk ikke mer

på det snakket som alltid går:

Hva sier Hans og sier Per.

Husk på, at timen slår.

Og tusener venter i selvsamme drøm

at rett skal seire mot uvettis strøm

av hat og forfølgelse uten stans,

hat uten stans. —

Offerets glans

smykker hver dådrik drøm.

st. st.

Medlemsskap i NS før 22. januar 1942 kan ikke straffes som «landssvik»

En viktig avgjørelse i Høyesterett

I Tønsberg Blad for 18. august 1948 er inntatt en artikkel av Lorentz Vogt med overskriften — «Selv Enevoldskongen». Her står det bl. a.:

«I denne anledning uttaler Drammens byrett: «Etter senere avgjørelser i Høyesterett, se f. eks. HRD.Rt. 1946, s. 385 flg. som ikke er referert i Riksadv. Medd. blad, kan et helt passivt medlemsskap i NS ikke straffes som «landssvik», hvis det var bragt til opphør før prov. anordning av 22. januar 1942, der må i tilf.

foreligge andre handlinger som rammes av strfl. §§ 86 eller 98 (eller andre bestemmelser i strfl. kap. 8 og 9 eller i krigsartiklene i den mil. strfl.) for at vedkommende kan straffes etter landssvikanordningen.»

der meget oppsiktsvekkende. For det første uttalelsen om at en meget betydningsfull høyesterettsdom ikke er inntatt i Riksadvokatens meddelelsesblad Man har ikke alene krav på, at hva der står i dette blad er korrekt, men man har også ment å kunne gå ut fra, at det er uttæn-

mende, forsåvidt Høyesterettsdommer angår.»

Det er sikkert mange menesker som er dømt eller fått forelegg for sitt medlemsskap, selv om de har meldt seg ut av NS før 22. januar 1942.

Alle disse må ha krav på å få sin sak gjenopptatt og sine penger tilbake i henhold til forannevnte høyesterettsdom.

Vi henstiller til alle som har interesse av denne høyesterettsdom, å skrive til Høyesterettsadvokat Otto R. Røds rettskontor, Møllergaten 7 III, Oslo.

Ny bok.

Maria Husa: «Tanker omkring Brochmann-saken. Veien til Fred.»

72 sider.

Pris kr. 2,50.

Bestillinger ekspederes omgående.

«8. mai», Kr.sund N.

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

Vårt samfunn av i dag er det rene bedrag — fra den nasjonale fariseisme til det såkalte rettsoppgjør. Det hele hviler på den falske svada og den grusomste urettferdighet. Det har hverken noen nasjonal bakgrunn eller noe rettferdig grunnlag. Se bare på hvordan rettsoppgjøret praktiseres. Vi innskrevne medlemmer av NS er blitt fengslet, forfulgt, ribbet, fratatt statsborgerlige rettigheter og utelukket fra alt. De fleste av oss gjorde ikke et dagsverks arbeide for «fienden» hverken på kontor, i fabrikk eller annet arbeide. Mens tusener — der er sagt 250 000 arbeidere i årevis stod til tjeneste for «fienden» — mens «loven» har akkurat samme bestemmelser for ydet arbeide til fienden som å være medlem av NS.

Dette er dagens rettferdighet og som store deler av samfunnet i dag rolig lar passere! Det hele er blitt en klasseforfølgelse, og de som skulle stå oss nær, folder sine hender i doven likegyldighet. Så dypt er folket moralsk sunket, så langt er de fjernet fra fortidens ære, karakter og ridderlighet.

Dette skrives ikke for å komme arbeiderne til livs — så langt derifra. Men likhet for loven er som et evangelium i mitt sinn, og brytes den — glider samfunnet inn i kommunismen.

Men Norge eier ikke menn, eier ikke ærens indignasjon. Landet har mistet sin nordiske — steile karakter, og ligger tilbake som et avbleket minne. Tenk bare på en slik enstemmig halleluja-gestus, som å bevilge Nygaardsvold æreslønn! Var det fordi han flyktet fra landet i farens stund? Eller lot heise emblemet «det avbrukne gevær» så Norge lå vergeløst? Eller, fordi han førte hjem med seg fra landflyktighet en nasjonalgave — rettsforfølgelsen — som ble verre for vår nasjon enn svartedauen?

Nei slumret inn er Norge! Vår nasjonale bevissthet er gjemt i partiboka og i tusener nye funksjonærer!

Den rene forhånelse av fortid og ærlig politikk. Og anderledes kan jeg heller ikke se på Oksviks aksjon om å fjerne listesambandet. Den lille rettferdighet dette gav de små partier. Det eneste verdige svar på denne utfordring, var at alle de små gjorde seg store og samlet seg til ett parti. Det er mere i dag som skulle samle enn det som skiller. Og var det folket som i dag styrte og ikke politikerne med sine skjelvende hjerter for sine gjenvalg, ville en samling ha blitt svaret. Men politikerne seiret —

Atter går det norske folk til valg og tusener skal holdes utenfor, gjennom «den største rettsløshet» Norge noensinne har opplevet. Og dette er det frie Norge! Alle representanter skal stå til rette for sine velgere — for sine gjerninger —, for sine planer i framtiden. Og, ikke en til forsvaret for oss som uskyldig har

Av Erling Bjørnson

lidd, ikke en til angrep på ulovligheten. Ikke en som kan få opplyst de midler som er brukt — ved grunnlovsbrudd, bortgjemte papirer og forvrengte beslutninger. — Alt for å skade oss. Ikke en som kan opplyse de nasjonale grunner for hvorfor vi gikk inn i NS. Ikke en som åpent kan skildre de sosiale grunner for en annen linje enn demokratiets velsignelse. Nei, nå skal bare den ene stemme lyde — den som har kastet likesåmeget skam over Norge og vår ære, som den har krenket den enkelte. Jeg tenker særlig på dikteren Hamsun. Dette er det frie valg i Norge. Og velgerne, som bare lever og svelger i denne atmosfære — bak en skammelig presse, går som de statsslaver de er — som de også av sine politikere er blitt gjort til — helt sløve mot undergangen.

Etter hjemkomsten fra landflyktigheten søkte dagens virkelige landssvikere, de som rømte fra arbeide og plikter i sitt fedreland, å mildne eller bedre sin samvittighet ved den stolte betegnelse «vi med nasjonal holdning».

Kan svadaen, hulheten, falskheten nå en større høyde? Men så lenge har de holdt på med det, at de sikkerligen tror det. Det er det som kalles suggesjon eller den høyere propaganda. Det er også blitt gjentatt i alle «rettsoppgjør»: «Vi med nasjonal holdning».

Nei, det var nettopp det de ikke hadde. Eller er det nasjonal holdning å bryte grunnlovens klare bud for å kunne dømme sin bror og søster? Er det nasjonal holdning å flykte fra landet i farens stund? Er det nasjonal holdning å tilgodese seg selv på andres

bekostning, som det store Norske Arbeiderparti gjør ved å oppheve listeforbundet?

Å nei, vi får sette tingene på plass. En mindre nasjonal tid enn den vi nå passerer har ingen av oss opplevet. Forfølgelse av sin neste, ondskap og hat, som er tilhuse der skjebner avgjøres, har intet med nasjonal holdning å gjøre. Det er et smykke de vil bære for å avlede og unnskyldte egen ferd.

De t er en plakat. Akkurat som de gamle grekere gjorde når de oppførte sine nasjonale skuespill. De brukte ikke kulisser, men plakater: Dette er Troja. Det samme gjelder dagens store helter: Dette er nasjonal holdning. La oss kalle det plakatnasjonalisme — det vil ramme midt i blinken.

Her er sådd fremmed sed i våre egne — asiatiske ugress: Dødsdomme, grunnlovsbrudd og forfølgelse. Lyset fra Norden, som engang alle siviliserte nasjoner så opp til, ligger som et minne.

Visstnok er Norge et lite land, og ingen av oss har overflod på livets goder, men vi var i blant de evolusjonistiske utvalgte, i motsetning til de revolusjonære — og i vårt steile men følsomme sinn har vår nasjonale egenart risset inn disse runer: Se jeg sender mitt lys fra Norden til velsignelse for mange.

Alt det vi har levet på i felles minne, i felles glede i historiske bilder helt fra Norge ble ett rike under Olav Haraldson — og atter samlet oss 17. mai 1814, har tidens demagoger kastet mørke skygger over. Og solen får ikke bryte gjennom. Nasjonal ånd, kjærlighet, Norge i våre hjerter, er blitt et politisk begrep med tunge og svære falldører — hvor makten står innenfor og retten utenfor.

Erling Bjørnson.

om liberalismen, alias demokratiet, alias partipolitikken: — etter min overbevisning er det partipolitikken som er blitt en fare i Norge i dette øyeblikk, den er ikke naturlig og sund lenger, den har ikke fulgt med tiden og har ikke livets rett. Parti-gjerdene er råtnel! (tale ved Fedrelandslaget 1928).

Hvis Hamsun skulle ha lest herr Hartwig's artikkel, formoder jeg at han med Karenos i «Livets Spil» ville si: «Jeg skal sitte ved verdens ende og tie, mens alle andre taler. Jeg skal lytte til det de sier og tenke over det og smile. For intet skal forbause meg mere.»

Billingsstad den 18. aug. 1949.
Arne Bergsvik.

Hamsun og «Sovende åndsliv»

Av Arne Bergsvik

*Følgende artikkel ble 18. august sendt til Dagbladet; men vi har ikke sett at den har fått plass. Den passet vel ikke. Vi gjengir den derfor her:

Tillater De at jeg kommer tilbake til herr Jac. Hartwig's artikler «Sovende åndsliv» i Deres blad for 16. og 17. d. m.

Herr H. stempler Hamsun som «tyranbeundrer», mann som roper «la krig komme», fornektet av menneskerettighetene, skulle vært tatt ved vingebeinet av klarsynte menn før krigen. Han stempler leserne av Hamsun's verker som «menn med åndssløvhetsens skylapper».

Innledningsvis betegner herr Hartwig Hamsun som erke nazist siden lenge før krigen og i supplementet av 17. d. m. slår han fast at Nobelprisen fikk feil adresse da den gikk til Hamsun.

Alt dette raseri utløser herr Hartwig fordi Hamsun i «Ved Rigets port» lar himmelstormeren og revolusjonsmakeren, den unge Karenos utløse sitt hjerte i hellig vrede over at hans beste venn hadde sviktet de felles idealer og over at han selv skulle tvinges til å avsverge. Herr Hartwig finner ut at Karenos er Hamsun's talerør, derfor er hans ord Hamsun's ord.

Men han glemmer at «Ved Rigets port» er en triologi. I annen del møter vi en mere moden Karenos og i siste del «Aftenrøde» er den nå 50 årige Karenos også villig til å stille seg til valg som konservativ stortingskandidat.

Spørsmålet til herr Hartwig er: var ikke Karenos i «Aftenrøde» Hamsun's talerør lenger? Og hvem har fortalt ham det? Det må forutsettes at herr Hartwig ikke alene har lest første del av

Karenos historie, men den hele. Videre må det forutsettes at han ikke bevisst vil kaste Dagbladets lesere blår i øynene, altså fare med fusk.

Det er liberalismen Karenos raser imot i «Ved Rigets port». Hvis herr Hartwig ønsker mere kjellerplass i Deres blad, vil jeg gi ham noen tips: Han skal skrive en lignende artikkel om Ibsen med utgangspunkt i dr. Stockmann: «Jeg vil bare få banket inn i hodet på kjøterne, at de liberale er de frie menns lumskeste fiender, — at partiprogrammene vrir halsen om på alle unge levedyktige sannheter» etc.

Eller han kan stene ned Kieland, som lar fru Wenche si: «Ansvaret trilles så lenge opp og ned mellom store ord og klingende titler, inntil det ikke er mulig å finne det igjen med lys og lykt. Men selve ansvarsløsheten bygger seg en trygg pyramide, den løper ut i en spiss, som er i den grad ansvarsløs, at den er hellig.»

Og fader Bjørnson lar Kongen si: «Den burde neppe, så synes det meg, lenger la kongedømmet være den store forførende skjøge — hun, som opdrager alle borgers tanker på krig —. Kongedømmet er jo dog nå så stor en løgn at det tvinger selv det rett-skafneste til å nærme seg det i løgn.»

Ingen av de nevnte tre åndshøvdingar lot sine «talerør» avsverge sine meninger, i motsetning til Hamsun. Til tross herfor er de fremdeles ikke utstøtt av de «gode nordmenns» samfunn, atter i motsetning til Hamsun. Verden er jo fortiden så full av motsetninger.

På fallrepet vil jeg gi herr Hartwig en av Norges største sønn, Nansen's mange uttalelser

**Send inn
BLADPENGENE
så stans unngås**

Med saks gjennom dagspressen

Elias Newmann

i Dagbladet 15. august: — I Amerika er det like mye antisemittisme som det var i Tyskland under Hitler! Men er ikke Amerika frihetens og demokratiets land?

Kædler i Verdens Gang 13. august:

— Når alt kommer til alt er de som unnlatte å gjøre noe de mest svikfulle!

— En ny versjon av landssvik. Gå i gang med nytt rettsoppgjør, Gundersen!

Churchill har gitt 25 pund

til et forsvarsfond for feltmarskalk von Manstein, melder et telegram fra London. von Manstein skal for krigsforbryterdomstolen den 9. august. — En innsender i Nordtrønderen spør: — Tenk om lagmann Solem, riksadvokat Arntzen eller Gerherdsen en dag hadde sendt 500 kr. til bestridelse av forsvarsutgiftene for en landssviker og så latt dette offentliggjøre gjennom pressen, hva ville da ha skjedd i vårt eget demokratiske og humane land? — Ja han kan så spørre.

Vi har nettopp lest biskop Berggraves bok

Da kampen kom. Biskopen skriver s. 78: — Dette er å damme 1940 etter parolene fra 1944. Ingen ansvarlig mann tenkte eller kunne tenke i 1940 slik som i 1944. — Jasså gett — det burde biskopen ha fortalt dem som laget landssvikanordningen av 1944, som bestemte å damme tanker og gjerninger fra 1940 etter parolene fra 1944 og har drevet på med dette uten å endre en tordel nå langt på 5. året!

I Norge

var de gode nordmenn rystet over at tyskerne av og til beslagla et hus til sitt eget bruk under okkupasjonen. Nå kommer dr. E. Stanley Jones i Vårt Land for 11. juli og forteller følgende fra Japan: — Personlig håper jeg at amerikanerne ikke vil bli der for lenge. De har begynt å bli en privilegert klasse. De har tatt alle de beste hjem og hoteller. De har nok av billig og flinke tjenere, god mat i de militære restauranter til 40 cent for et måltid og alltid folk som smiler på deres minste vink. Det beste jernbalmateriell er overtatt av amerikanerne. De benytter første klasse og overlater annen og tredje til japanerne. En snor er satt opp for å skille japanerne og amerikanerne på jernbanestasjonene. — Disse var ordene. Hva jernbanene angår, så tok nok offiserene en og annen kupe, elers måtte nok de tyske soldater nøye seg med tredje klasse — eller var det ikke så, herr jessing?

Fresten Arneberg

sa i morgenandakten i radioen 9. august: — Gud hjalp oss også under krigen til å få den maten vi trengte. Maten fikk vi på en underlig måte like foran fiendens øyne!

Ja måten var sikkert nok så underlig, dessuten ville det nok blitt smått om herra Arneberg hadde ikke også fienden hjulpet Gud med å skaffe oss f. eks. brødkorn under krigen.

Louis Feinsilber

skriver i Vår Tid om en fangetransport til Finnmark under krigen. I køyen under ham lå en syk jessingfange. Bergenslegen dr. Rasmussen, som også var fange, ville ikke sende fanger på sykehuset i Bodø, mens båten lå der. Istedet tilkalte han et par tyske leger og de ble enige om at fangen ikke var så syk. Men neste morgen lå fangen død i køya. Han var sluknet stille inn om natten.

— Tenk om dr. Rasmussen hadde vært medlem av NS! Hvor mange år hadde han da fått for denne bedrift?

Lindebrekke uttalte i stortinget

under debatten om tyskerkontoen bl. a.: «Okkupasjonskontoen mot verdier finner vi på privatpersoners, firmaers og bedrifters hender i form av et oppsvulmet seddelomløp og folioinnskudd i bankene — altså penger som er ledige og bidrar til å skape kjøpepress. Mens vi umiddelbart før krigen greide oss med et samlet seddelomløp og folioinnskudd på 700 millioner, er det i dette øyeblikk, selv etter det tiløp til sanering som er skjedd, mer enn 10 ganger så stort — en del over 7000 millioner.

— Dette sa herr Lindebrekke. Men han burde ha fortalt oss om hvordan regjeringen praktiserer parolen om at ingen skal komme rikere ut av krigen enn de gikk inn i den! Hittil er hos landssvikerne inndratt 137 millioner, altså en dråpe av Atlanterhavet. Herav kommer at av de 137 mill. er en stor del gammelpeng — altså slike penger som var inkludert i de 700 mill., som f. eks. Hamsuns og de fleste NS-folks penger. Hvor meget blir det da igjen som er inndratt av tyskerfortjeneste? Der finnes i dag folk i dette land som sitter igjen etter tyskertida med uslyrtelig rikdommer, som ikke rettsoppgjøret en gang har hatt tanke om å inndra. For de var vel «gode nordmenn», de som eier pengene!

Verdens Gang

har gitt plass for en artikkel av professor Werenskiold der denne skriver om den eleverte striden mellom de lærde herrer om hvem som var de beste jessingene under krigen. Professoren skriver bl. a.: — «Som sagt: dekanene førte sin utrettelige kamp mot tyskerne og NS, men ble falt i ryggen av anonyme og uansvarlige folk. Omsider lykkedes det å få stengt Universitetet — så fulgte arrestasjonene, deportering, sykdom og død. Dette tar aksjonsutvalget gjerne ansvaret for Velbekomme! — Når skal man få en redegjørelse for hvem som egentlig utklekket den storstilte jessingplanen om å sette ild på Aulaen, og derpå gjennom sine hemmelige kanaler kastet skylden over på NS — med den følge at hundrevis studenter ble sendt til Tyskland, til sykdom og død, som professoren så sant og riktig sier?

Og nok en professor, Emil Smith skrev i Dagbladet for 29. juni bl. a.: — Jeg hadde nærmest inntrykk av at aksjonsutvalget oppfattet seg som en slags generalstab som satt dekket i armerte betongtårn og hisset studentene mot fienden til død og under-

Hva man i en rettsstat kan bli dømt for

Av redaktør, cand. oecon. E. Hoffstad

En gang i framtiden vil det såkalte rettsoppgjør by på juridiske, teoretiske problemer som der vil bli tatt doktorgrader på. Forholdet mellom hets og isfront på den ene side og lov og rett på den annen vil sikkert gi anledning til lærde avhandlinger. Da vil kanskje et par punkter i den tiltalebeslutning som ble utferdiget mot undertegnede og rettens slaviske innetekommelse i dom og domspremisser, ha interesse som illustrasjon til tøyeligheten av begrepet støtte til fienden.

Jeg fikk en gang et medlem — en frue som var fullstendig uverdlig til å stå i partiet — ekskludert. Det heter i domspremissene at jeg derved har støttet fienden. En skulde tro at et indre oppgjør i partiet måtte være almenheten uvedkommende. Men byretten fant at dette var bistand til fienden. Jeg hadde herved svekket Norges eller noen med Norge forbundens stats stridsevne. Slikt er jo bare til å le av.

Verre er det at byretten måtte gi påtalemyndigheten rett i at jeg også hadde overtrådt en borgerlig straffelovs paragraf. At jeg er dømt som alminnelig forbryter for en handling som ikke har noe med politikk å gjøre er et stempel som det ikke er så morsomt å gå rundt med.

Det forholdt seg, kort fortalt slik: Gestapo var underrettet om at jeg kjente navnet på en patriot som hadde forlopet seg. I de dager var det jo forbundet med fare overhode å vite noe som helst om patrioter og hjemmefront. Jeg ble truet til å oppgi

gang, — for å hevde Universitetets ære. Det beste man kan si om dette aksjonsutvalget er at det ikke utrettet noe —.

I den heilnorske, ensrettede, demokratiske presse

har man i det siste sett et stort bilde under titlen: Avskjed med Koenig. Teksten lød: Borgermester dr. Friedenburg i Berlin holdt nylig en mottakelse i anledning av at den franske militærguvernør for Vest-Tyskland, general Pierre Koenig, nå trekker seg tilbake. På dette bildet fra festen ser man generalen si farvel til Berlins viseborgermester, fru Louise Schröder. Mellom dem sees dr. Friedenburg.

— Men er ikke Tyskland okkupert akkurat som Norge var det i tiden 1940—45 og pågår det ikke fremdeles krig mellom Tyskland og Frankrike all den stund der ikke er undertegnet noen fredstraktat? Hvordan kan da de gode jessingsaviser bringe slike bilder av opplagte landssvikere som dr. F. og fru S. uten samtidig å gi dem ett av de vanlige spark som de nå i 4 år har rettet mot alle de nordmenn som samarbeidet med tyskerne? Og hvordan vil det gå med dr. F. og fru S. den dag Tyskland blir fritt igjen? Det må da etter den nye rettsorden som ble knesatt av demokratiene etter 1945 bli dødsstraff eller livsvarig fengsel for de to tyskere som svek og innlot seg med fienden mens han enda sto i landet? For var det landssvik av Quisling og hans menn å ivareta sitt lands velferd under okkupasjonen, så må det være minst like stort landssvik for de tyskere som gjør det samme i dag.

dette navnet, til å angi vedkommende. Dette hadde jeg ingen lyst til — av diverse grunner. Retten finner det bevist at jeg handlet under tvang, når jeg for å dekke den skyldige oppga et liknende navn. Jeg visste at vedkommende lett kunne bevise sitt alibi. Den således falskt angitte led ikke ringeste overlast og måtte bare møte på Politistasjonen til konfrontasjon med meg. Han ble da også, etter at jeg hadde benektet at han var den rette øyeblikkelig sendt hjem — til og med i drosjebil for politiets regning. I mellomtiden var den virkelige skyldige gått i dekning og kom seg senere over til England, hvor han formentlig gjorde nytte for seg. En skulde jo tro at min handlemåte, hvorved jeg reddet et menneske ut av Gestapos klør og hindret at andre ble trukket med, skulle bli godkjent som en etter jessingenes synspunkt prisverdig handling. Men nei — jeg ble dømt for å ha inngett falsk anmeldelse.

Riktignok fant retten at det var formildende omstendigheter til stede og riktignok sies det i domspremissene at retten tillar forholdet liten vekt. Men jeg ble dog dømt og dømt for en forbrytelse etter en upolitisk paragraf i straffeloven.

En får unnskyld meg at jeg ikke har den mindste fidus til et rettsoppgjør og en rettsstat, som stempler anstendige mennesker som forbrytere på den slags premisser.

La meg i samme slengen nevne at jeg også er funnet skyldig i å ha holdt forelesninger i teoretisk finanslære. Det er vel første gang i verdenshistorien at en foredragsholder er blitt dømt på grunn av sine tilhøreres politiske standpunkt. Jeg var i sin tid en relativt hyppig gjest i Unge Høyre, Fedrelandslaget, Clarté og Mot Dag. Det var meg det samme om tilhørerne var konservative eller radikale, om de tilhørte høyre eller kommunistene. Min oppgave var og forble å orientere om økonomiske spørsmål. Men når jeg holder liknende foredrag for NS-medlemmer så har jeg støttet fienden og svekket Norges eller noen med Norge forbundens stats stridsevne. Jeg har forlenget oppgitt å skjønne noe av det hele. Det er en juss som overgitt all forstand.

Etter å ha praktisert lov og rett på denne og tusen andre liknende måter kommer en og forlanger ro om rettsoppgjøret. Det kan aldri bli ro om rettsoppgjøret. Selv det bredeste anlagte amnesti kan ikke skape ro om begått urett. Amnesti og benådning er ikke nok. Det blir ikke ro før uretten er gjort god igjen, før en erkjenner og tar konsekvensene av denne erkjennelse at rettsoppgjøret representerer grove brudd på de prinsipper en rettsstat og et kultursamfunn bygger på.

E. Hoffstad

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Annonseprisen er 1,50 kroner pr. korpuslinje.

Boken**„Utrolig men sant“**

bør eies av alle som er rammet av rettsoppgjøret.

Boken har 280 sider og koster 10 kroner.

Bokselgere ansettes over hele landet.

P. HARSEM,
Smestad, Box 23.

Forspillet til tragedien —

(Forts. fra side 2)

Bosnia og Herzegovina på tross av traktater.

Under den lange interpellasjonsdebatt sa statsminister Gunnar Knudsen disse ordene som rammet kjernen i spørsmålet:

Hele argumentasjonen bunner jo i grunnen deri at forsvar er overflødig her i landet. Vi har traktater, derfor behøver vi intet forsvar. Det er jo det som fra sosialistisk hold gjentagne ganger har være hevdet, ikke bare ved denne anledning —. Jeg tror ikke denne oppfatning vil få noen større tilslutning i vårt land. Vel er det så at vårt land er fattig, men Norge har aldri vært erobret av noen fiende, og jeg tror at hverken vi eller våre etterkommere vil sette oss i den stilling at vi ved vår egen skyld kan utsettes for å bli et erobret land.

Det skulle vise seg i tider som kom at Gunnar Knudsen trodde for godt om sitt folk. Men vi var nok mange den gang som trodde med ham.

Omnenn det store flertall på landsmøtet 1906 var gått inn for avrustning uten vilkår, så var der ennå enkelte i partiet, og mellom dem forresten partiets stortingsmenn og flertallet i landstyre, som ikke hadde gitt opp tanken på ethvert militært forsvar om landet vårt skulle bli utsatt for angrep. På landsmøtet 1909 — året etter at Østerrike hadde annektert Bosnia og Herzegovina, opptakten til den første verdenskrig — foreslo disse nasjonale rester innen partiet en omredaksjon av militærposten på programmet. De ville at det nå burde bli slått fast at forutsetningen for avrustning måtte være etablering av internasjonale nøytralitets- og voldgiftsdretter. Men forslaget om det fikk nesten ingen støtte på landsmøtet utenfor mosjonærenes egen krets. En av hovedtalerne mot forslaget var Martin Tranmæl.

Det store flertall på landsmøtet burde nå ha endret formuleringen av militærposten, slik at denne kom i bedre samsvar med

det de nå mente. Men det ble først gjort på landsmøtet 1915. Her ble det vedtatt en lang uttalelse, som munnet ut i at nå skulle militærposten formes således: a) avvepning, b) stedsevarende nøytralitet, c) obligatoriske ubetingede voldgiftsavtaler.

I grunnngingen til den nye formuleringen heter det bl. a.:

Partiet fastslår det som alltid har vært meningen med vårt nåværende militærprogram at med «militarismens avskaffelse» mener partiet fullstendig avvepning, gjennomført så snart det har flertall, uten hensyn til hvor dan avvepningsspørsmålet står i andre land, uten hensyn til om ett eller flere av disse vil avvepne eller ikke.

I denne nye form gikk posten inn på partiets program til stortingsvalget 1915.

Dette hendte midt under en verdenskrig like utenfor vår stue dør, og til tross for de farer som da truet sjølstende for vårt land. Landssvik? Dette ord er nå blitt så misbrukt, utvannet og fortrasket at det ikke lenger strekker til i opplagte tilfelle.

Til Riksadvokaten,
Oslo

Vi tillater oss herved å spørre Dem offentlig om De finner det i orden at et tidligere medlem av N.S. i høy alder for sitt medlemsskap blir fradømt sin stilling, idømt rettighetstap i 10 år og dertil 4 måneders fengsel?

Og er det i orden at vedkommende har sittet fengslet i 194 dager i 1945, altså sittet 74 dager for lenge fengslet i forhold til dommen? Er det i orden at erstatning er blitt nektet vedkommende? Vi håper på Deres svar.

Redaktøren

Valget.

De som vil bestille «8. mai» til utdeling foran valget, må gjøre det straks.

Utg.

Til «8. mai», Box 41, Kristiansund N.

Undertegnede overtar .... aksjer a kr. 50,— i

8. MAI A.S.

..... den ..... 1949.

(Nayn og adresse)

Stenograf.

Øvet stenograf — helst med kjennskap til engelsk og tysk — søkes for straks tiltredelse.

Halsten Bjørnsund A.s.
Molde

HUSHJELP

To yngre jenter kan få plass som kokke og stuepike på Furuseth gård i Østerdalen fra 15. september. Attester og lønnsforlangende sendes Ola H. Furuseth, Rasta st.

STUEPIKE,

helst tidl. N.S., søkes til gård like ved Elverum st. God lønn.
Brukseier Simon Grindalen, Elverum

NYE BØKER.

Følgende bøker omtales ikke i den «demokratiske» norske presse og bør derfor leses av alle som søker etter det nye som gror:

Fra B. Dybwad Brochmann foreligger:

«Bibelen og naturvitenskapen», ...
250 sider ..... kr. 9,60

to slags kollektivism, 400 s. > 1

«Kristus i samfunnet» —
eller to slags kollektivism
400 s. .... > 16,00

«Dengang Per Storoslo vilde avromantisere «Per Gynt»,
48 s. .... > 1,50

Apent brev til generalissimus Stalin og president Truman
45 s. .... > 2,50

(Kan også fåes i engelsk

utgave) ..... > 2,00

«Menneskelig vilje», 92 s. .. > 2,50

Rettssaken i mot B. Dybwad Brochmann (stenografisk referat) 380 s. .... > 13,00

Tillegg: Høyesteretts behandling av samme sak, 80 s. > 3,00

Skriv til M. LUDVIGSEN, Kirkegt. 43, Bergen.

Bekjentskap.

Ensom østlending 29 år ønsker på denne noe ordinære måte å komme i forbindelse med en nazikvinne. Bill. mrk. «Lys i vintermørket nr. 209».

Harejakt,

tilleie. 10. oktober. Rimelig leie.
O. S. Guterud,
Kravik p. å., Nore

Hus tilleie

i Nordfjord. Fruktgård til forpaktning. Hytte tilleie.
Bill. mrk. «Straks nr. 220».

Landsgutt,

N. S., søker arbeid fra okt.-nov., snekkerverksted, lager e. l. Har ½ års yrkesskole. Hybel ønskes. 25 år. Bill. mrk. nr. «221».

Bytte.

Linguaphonekurs (tysk), ikke brukt, ønskes byttet i engelsk eller fransk. Bill. mrk. «Straks 222».

Husk kontingenten**Svar meg.**

Hva er årsak t. jord. elendigh. Hva kan reises for å redde menneskeh. fra selvutsl.? Bill. mrk. «Johs. Atte nr. 218».

Prestefolk,

hjemløse etter frigjøringen, søker leilighet, 1, 2, 3 eller flere rom. Helst i Oslo eller nærmeste omegn. Betaler godt. Bill. mrk. «Hjemløse nr. 216».

Tilsalgs.

1 jaket, sidde 95 cm. armlengde + ½ ryggbredde 84 cm., samt vest. Fint klæde — førkrigsvare — lite brukt. Gi bud. Ekspedisjonen anv. eller bill. mrk. nr. 217.

Arbeide ønskes.

Er der noen som kan skaffe meg litt hjemmearbeide, så jeg fremdeles ved egen hjelp, kan opprettholde hjemmet for mine barn, til min mann blir løslatt fra politisk fangenskap? Er nå helt overanstrengt av hårdt arbeid. Bill. mrk. «2 barn nr. 210».

Frontkjemper,

30 år, gift, søker arb. Erf. fra presse- og adm.virksomhet samt i alm. kont.arb. Middelsk., handelsk. Perf. eng. og tysk, litt fransk. Gjerne hotellbransjen. Ellers hva som helst. Bill. mrk. «Ferdigsonet nr. 213».

Jordbrukere.

Initiativrik 32 år g. ugift agronom, med allsidig praksis fra jord, have og husdyrbr., søker arb. som gårdsbest. eller agronom. Et sted hvor husb. savnes foretrekkes. En arb.villig og landbr.vant gutt kan skaffes.
B. m. «Høsten 49 nr. 215».

Frontkjemper,

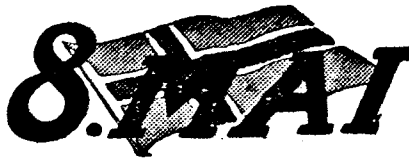
26 år, med handelsskole (1,25) søker levebrød. Alt har interesse. Bill. mrk. «Losji nr. 208».

Budeie,

flink og snild får plass straks. Nytt moderne fjøs. Vann og elektrisk lys innlagt.

Knut Bergum,
Skrautvål po. Valdres.

AVERTER

ABONNER

Fra vår utenlandspost --

England har oppdaget at det ligger i Europa
Helsingborg Dagblad skriver:

«Siden 1914 har i virkeligheten krigen fortsatt — men en lang våpenhvile.

Det er den samme ulykkelige mellom-europeiske konflikt som ligger bak det hele, og som nå i det siste er munnet ut i et mellom-europeisk kaos.

De veldige makter i øst og vest er kommet helt inn på livet av hver andre, og det skyldes at det mellomliggende beltet er trampet ned. Og her ser vi opptakten til den tredje verdenskrig. Den som i 1924, talte om en ny verdenskrig, ble ansett for å være en syk pessimist. Den som i dag taler om en tredje verdenskrig er dessverre alt for realistisk.

Den amerikanske krigspolitikken gikk under første verdenskrig ut på å eliminere Europa som konkurrent og partner på verdensmarkedene, og England var kortsynt nok til å frykte den tyske konkurranse mer enn den amerikanske.

Under andre verdenskrig — lyktes det Roosevelt og mennene bak ham — og få England satset og tape sine oversjøiske interesser, har nå imidlertid funnet ut at også det ligger i Europa.

**De store blir frikjent
Dansk og norsk demokrati**

Som følge av frifinnelsesdommen over Entreprenørfirmaet Carlsen, Randers, er nu ogsaa afsagt Fri-finnelsesdom over Firmaet Brandt & Ravntoft, der ved Underretten i følge «gældende Praksis» var idømt Fængselsstraff og store Bøder. Deres Omsætning ved Arbejde for Værnemagten havde været 52 Mill. Kr. Men Dommene, der forlængst er afsagt over smaa Entreprenører, Haandværkere og Købmænd, røres der ikke ved. De fleste af dem har i lang Tid siddet i Fængsel og faaet deres Forretning ødelagt. Netop for Tiden er man i Færd med at jage nogle af dem fru Hus og Hjem. Dejligt «Demokrati»!

**Doms-mændene ved politiske
Sager bliver betænkelige**

«Jydske Tidende» har fra en Doms-mand modtaget følgende:

«Hæng bare i med Kong Salomon og Jørgen Hattemager og faa andre til det ogsaa, indtil dem, der har Ansvaret, falder fra Taburetterne og faar deres Ansvar statuert. Her har vi andre adskillige Gange maattet være med som Doms-mænd ved mere eller mindre smaa Forbrydere og maattet dømme dem Hæder og Ære fra mange Aar ud i Fremtiden, og som man den Gang syntes at kunne tage Ansvaret for, fordi ens Indstilling nu var saadan, at Rættferdighed maatte ske Fyldest. Men denne Indstilling har unægtelig lidt Skibbrud, efter at man ser, hvordan Højesteret dømmer dem, der har hentet Stikkene hjem. Derfor god Jagt paa dem, der har det rigtige Ansvar, og

hold ikke inde, før de ligger paa Valen.»

Der er Grund til den største Forbavelse over, at det i det hele taget lykkedes at faa Doms-mænd og Dommere til at dømme efter en tilbagevirkende Lov og altsaa se bort fra, hvad Samvittigheden maatte have at sige. Alle Dommere, Doms-mænd og Anklagere har jo som voksne Mennesker selv gennemlevet den Tid, der skulde dømmes om, og vidste, at Ansvaret var Regeringens. Det er ingen Undskyldning, at Mænd, der objektivt skal dømme andre, lod sig drive frem af Hetz og Propaganda. For alvorlige Mennesker maa der følge urolige Nætter, saa vi forstaar godt den citerede Doms-mands bitre Følelser, skriver det danske blad «Revision».

Er det stort bedre i Danmark?

I en ledende Artikel om Jugoslavien skriver «Jydske Tidende» 10. juli:

«Det stinker fælt af Blod og Ondskab fra de nye Folkedemokratier bag Jerntæppet. I Rumænien har man genindført Dødsstraffen, og forleden dømte en Militærdomsstol 5 Personer til Døden, fordi de havde konspireret mod Regeringen. Hver Dag bringer sin Meddelelse om de utaalelige Forhold i disse Lande, hvor enhver mistænker hinanden, og hvor de nuværende Magthavere jager Spioner og formodede Titoister fra tidlig til sent. Det er Nazi-Terroren om igen.»

Med Forlov at spørge: Har man ikke i Danmark indført Dødsstraffen, endda efter en tilbagevirkende Lov, hvilket ikke var Tilfældet i Rumænien? Har man ikke i Danmark fastholdt de tilbagevirkende Straffelove, skønt de med Danmarks Stemme blev forbudt af F.N.? Har der ikke i de sidste godt 4 Aar vrimlet med Spioner og Stikkere, der med Myndighedernes Billigelse har bragt Tusinder i Koncentrationslejre, hvor mange er mishandlede paa bestialsk og sadistisk Maade? Det er ikke «Jydske Tidende» eller overhovedet noget Blad ubekendt. Fej først for egen Dør. Der «stinker det ogsaa fælt af Blod og Ondskab», skriver «Revision».

(Forts. fra 4. side.)

politikere av i dag høre tale om Haagkonvensjonene. Skulde de godta dem, vilde hele rettsoppgjøret få et grunnskudd. Og da så —

Men skulde faren fra øst engang bli akutt, kan man være forvisset om at våre kommunister nok vil vite å grave Haagkonvensjonen fram igjen til eget bruk.

Skulde ikke denne eventualitet få selv de verste fornektende innen regjeringspartiet til å tenke seg om? Eller kanskje de vil bruke konvensjonene selv, hvis de blir henvist til å forbli i landet istedet for å dra vestover havet og la oss andre redde den hjemlige situasjon?

Mowinckel —

Forts. fra side 1.

deltagende at folk som går på jakt etter skjulte grunner og som ikke finner kjærlighet — fordi denne følelse ligger dem så fjernt — ble stående ved en hård og urettferdig dom over ham. Sannheten er den — og den bør sies — at hans sinn var så følsomt, at de former hans handlinger tok, de var et sant uttrykk for hans varme følelsesliv. — Meget av dette passer også på Johan Ludvig Mowinckel, selv om hans utpregede bergenske form ikke var egnet til å framheve hans hensynsfullhet, som mere viste seg i handling enn i ord. Jeg har aldri stått ham så nær, at jeg har rett til å forsvare ham som venn. Men jeg har lyst til å fortelle en liten historie. Som nyankommen redaktør til Bergen skulle jeg 17. mai 1917 tale for sjøfolkene. Jeg er såpass vant til å bedømme egne og andres taler, at jeg trygt tør si, at talen uten på noen måte å være mesterverk, var fullt passabel. I «Bergens Tidende» ble jeg personlig angrepet på det groveste. I den forbindelse var jeg forsvars-løs. Men da grep Johan Ludvig Mowinckel — helt umotivert kan man si — inn med et varmt forsvar. Han hadde ingen grunn — bortsett fra den ene: En mann en motstander som i den forbindelse intet kunne gjøre hadde lidt urett. Hans rent spontane reaksjon gav uttrykk for det ridderlige i hans vesen. Han hadde en kultivert manns sikre instinkter for det menneskelig riktige.

Det er til belysning av Johan Ludvig Mowinckels nasjonale innstilling en rekke brev og taler fra hans hånd. De virker på meg overbevisende. Det vil føre for langt å sitere dem. Det er også overflødig. I en tid hvor det er så alminnelig å tale om tyskerorienterte som noe nedsettende, kan det være nok å understreke at noe mindre tysk i tankegang, ord og handlinger enn — Johan Ludvig Mowinckel skal man lete lenge etter. Han manglet til og med en rekke av deres beste egenskaper: respekt for disiplin, for korrekt embetsmannsmessig administrasjon og tradisjon.

Johan Ludvig Mowinckel har gremmet seg sterkt over den bak talelse han var gjenstand for. I en «veiledning» forfattet mai-juni 1942 skriver han:

«Da jeg i mitt brev til utenriksminister Trygve Lie den 10. november 1941 skrev at «også jeg har vært gjenstand for sladder og ryktesmederets ondskap», ante jeg ikke hvor langt denne sladder hadde nådd og ennå mindre hvilken tilslutning ondskapen hadde fått.

«I mai 1942 kom jeg til London på gjennomreise fra Stock-

holm til USA, hvor jeg etter regjeringens anmodning hadde påtatt meg en viktig oppgave. Da regjeringen mente at denne oppgave ikke var forenlig med min stilling som konsultativ statsråd, uttrådte jeg av regjeringen.

Under oppholdet i London overrakte den fungerende statsminister, utenriksminister Trygve Lie meg nedenstående henvendelse til «Den norske regjering.»

Blant de 13 underskrivere er samtlige tre admiraler i kommando, men ellers ingen militære.

Jeg hadde intet som helst forhåndskjennskap til henvendelsen og har ikke vært gitt noen anledning til å uttale meg om de ærekrenkende påstander som denne inneholder.

Jeg ønsker heller ikke nå å avgi noen personlig uttalelse, men innskrenker meg til i etterfølgende P.M. kort å erindre om den av meg fulgte «par tipolitiske» linje før den 9. april 1940 samt ved en særlig dokumentasjon å la mitt politiske syn og mitt «sinnelag» etter samme datum tale for seg selv.

I dokumentasjonen er medtatt mitt manuskript til en tale holdt i Stockholm den 17. mai 1941, fordi denne tale har vært nevnt som eksempel på dette mitt «sinnelag».

Jeg beklager framkomsten av de 13's henvendelse til regjeringen — ikke av hensyn til meg personlig — men fordi den utgjør et bedrøvelig utslag av manglende vilje til samarbeide utover partipolitisk fortid i denne fedrelandets tyngste tid og av en mentalitet hos disse 13 «Regjeringens medarbeidere på utefronten» som er helt fremmed og utenkelig for de medarbeidere både på utefronten og hjemmefronten, med hvilke jeg helt siden den 9. april 1940 har hatt den lykke å kunne virke.

London—New York.
mai—juni 1942.

J. L. M.

Man føler bitterheten bak ordene, men også forakten for dem som i en for landet vanskelig tid ikke kan holde fred. Man ser også angrepet på all den sladder, der grodde så frodig under okkupasjonen som etter frigjøringen. Hvor meget ondt blod den har satt aner vi, selv om den enkelte vel bare sitter inne med begrensede opplysninger i så henseende. Det skulle være interessant å vite om all denne sladder, den uautorisererte som den offisielt anerkjente — har utrettet noe godt. Har den bidradd til å forkorte krigen? Lettet den forholdene for folkene i det okkuperte Norge?

Lorentz Vogt.

Nordmørspostens trykkeri